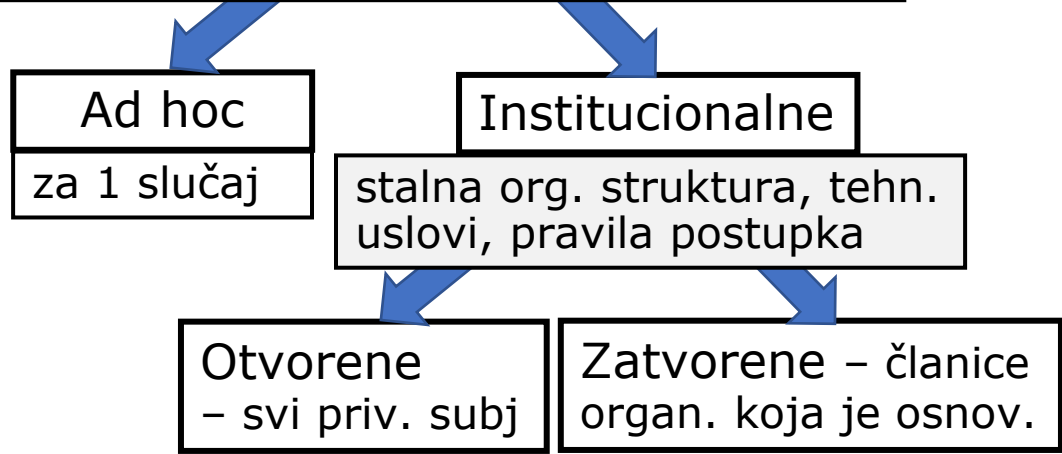

Međunarodna trgovačka arbitraža

Institucije za rješavanje sporova koje su ime povjerile stranke. Postoje paralelno sa sudovima.

Interesi stranaka, a ne interes države

Elastičnost, brzina, neutralnost, jednostепенost, ali i mogućnost zloupotreba

Poznatije arbitraže:
 Međunarodna trgovinska komora u Parizu,
 Londonski međunarodni arbitražni sud,
 Međun. arbitraža pri Ciriškoj trgov. komori,
 Američka arbitražna asocijacija u Njujorku.

Aktivnosti	Sud	Arbitraža
Pravna priroda	Državni organ	Privatni organ
Ugovaranje	Ne treba	Treba
Neutralnost i pristrasnost	Sudi sud jedne od država Naklonost dom. subjektima spora	Sudi neutralan organ Nenaklonost, jer je neka arbitraža locirana van države učesnika
Procedura	Propisana strogo zakonom	stranke su kreatori procesa elastični procesni okviri
Dodjeljivanje predmeta	Predmeti se dodjeljuju sudijama prema utvrđenom programu automatski	Stranke određuju arbitre
Javnost stranaka	Sporovi izloženi javnosti	Nejavnost -ne zna identitet str.
Javnost održavanja ročišta	Javna ročišta	Ne objavljuju se ročišta
Arbitražna odluka (presuda)	Obavezuje stranke i može se prinudno izvršiti primjenom sredstava državne prinude	Obavezuje stranke i može se prinudno izvršiti primjenom sredstava državne prinude
Objava odluka	Objavljuje javno	Ne objavljuje
Brzina rješavanja sporova	Dugo	- Kraće - Arbitraža je jednostepena, pa time i kraće traje
Dužina trajanja suđenja	Veoma dugo	kratko
Troškovi	Veoma veliki	Predvidivljiji i manji
Priznanje odluka u inostranstvu	Manje priznate od arbitražnih	Po pravilu se lakše priznaju

Međunarodna trgovačka arbitraža

Prednosti arbitraža

Elastični procesni okviri

Niži troškovi

Neutralnost

Veća šansa za priznanje i izvršenje NY Conv

Ustanove slične arbitražama

Stručnjaci u prvom planu

Rasprava tehn.pitanja

Ustanove za konsilijaciju ili medijaciju

Izvori normi

1) autonomija volje stranaka

2) institucionalna prav. nedržav. porijekla – Model zakon UNCITRAL 1976.

3) državne procesne norme

4) međunarodni izvori normi:

Ženevski sporazum o arbitražnim klauzulama 1923.

Ženevska konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka 1927.

Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka 1958.

Evropska konvencija o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži 1961.

Pitanje hijerarhije normi

Međunarodna trgovačka arbitraža

Arbitražni sporazum

Autonomija arbitražne klauzule
(ako je nepunovažan ugovor)

Kompetenz - kompetenz
(kompetencija za kompetenciju)

Kompromis
(spor je već nastao)

Kompromisorna klauzula
(sastavni dio osnovog ugovora)

Da li arbitri mogu da raspravljaju o punovažnosti arbitražnog sporazuma

Uslovi za punovažnost arbitr. sporazuma

1) da je bar 1 o str. lice str. državljan.

2) arbitrabilnost spora

3) nepostoj. isključive nadlež. dom. suda

4) neparan broj arbitara, ali nije uslov

5) pismena forma

6) domašaj arbitražnog ugovora, koji sporovi mogu da se obuhvate arb.sporazumom

Pravila postupka

pravilnici arbitraža

dopune ako postoje pr. prazn.

određivanje od strane stranaka

određivanje od strane arbitara,

primena procesnih pravila države u kojoj se vodi postupak

Konstituisanje arbitraže

svaka stranka određuje po jednog arbitara (ili više), a oni se dogovaraju o predsjedniku arbitraže

Ako ne odrede, pravilnici imaju rješenja

Kod ad hoc arbitraža, o takvim situacijama odlučuje generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda u Hagu

Primjena materijalnog prava

1) kolizione norme države u kojoj arbitraža odlučuje

2) nenacionalne kolizione norme, određuju ih arbitri – *lex arbitrii*

3) opšti principi pravičnosti – *ex aequo et bono*

4) autonomno pravo međunarodne trgovine – *lex mercatoria*

5) više metoda

Pravna sredstva protiv arbitražnih odluka

Žalba viš. Arbit.inst. ili sudu

tužba za poništaj

kontrola strane arbitražne odluke u postupku priznanja i izvršenja

Utvrđivanje porijekla arbitražnih odluka

1) Odlučujuća personalna veza
- Državljanstvo stranaka
- Arbitra ili predsjedj.vijeća ako su različiti

2) Teritorijalna povezanost
- Sjedište arbitraže
- Mjesto donošenja odluke

3) Zakon arbitraže (m ili p)
- Državljanstvo stranaka
- Arbitra ili predsjedj.vijeća ako su različiti

KOD NAS

- Odluka van teritorije
- Odluka na teritoriji zemlje uz primjenu prava strane države

Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka

Razlozi koji se cijene po zahtjevu stranke

- 1) nadležnost arbitr. – arbitr. sporazum
- 2) poštovanje prava odbrane
- 3) poštovanje prava odbrane
- 4) Pitanje prekoračenja ovlašćenja arb
- 5) sastav arbitraže u skladu sa arbitražnim sporazumom i pitanje postupka
- 6) prekoračenje ovlašćenja od strane arbitara
- 7) Odluka je konačna

Razlozi koji se cijene po služb.dužnosti

- 1) Spor nije arbitrabilan
- 2) Ako je odluka protivna javnom poretku

Reciprocitet?

Njujorška konvencija o priznanju stranih arbitražnih odluka 1958.:

nudi mogućnost da stranka traži priznanje ili na osnovu bilateralnog ugovora ili na osnovu te Konvencije;

ograničava razloge zbog kojih se može odbiti priznanje; ,

kad se stranka protivi priznanju, teret dokaza na njoj.

Razlozi za poništenje:

- a) - Ako nije zaključen arbitražni sporazum ili je nepunovažan po pravu po kom je zaključen
- b) - Ako stranka nije mogla da iznese svoje stavove
- c) - Prekoračenje ovlašćenja datih arbitrima u sporazumu
- d) - Povreda odredaba arbitražnog sporazuma u pogledu sastava arbitraže ili postupka
- e) - Zasniva se na lažnom iskazu svjedoka
- f) - Arbitrabilnost
- g) - Povreda javnog poretka

Strane investicije

STRANI INVESTITOR JE:

- svako pravno lice sa sjedištem van teritorije CG;
- svako fizičko lice, koje je strani državljanin, ako stiče udio ili akcije u privrednom društvu ili u privredno društvo ulaže na ugovornoj osnovi;
- privredno društvo sa učešćem najmanje 10% stranog kapitala u kapitalu društva;
- privredno društvo koje je strano lice osnovalo u CG;
- crnogorski državljanin sa prebivalištem u inostranstvu.

Stranim investitorom smatra se i lice koje je na osnovu izvršenih ulaganja steklo crnogorsko državljanstvo u skladu sa zakonom.

ZAŠTITA STRANIH INVESTITORA

Imovina stranog investitora ne može biti predmet eksproprijacije, osim kada je zakonom ili na osnovu zakona utvrđen javni interes, uz naknadu u skladu sa zakonom.

Strani investitor koji pretrpi štetu usljed rata ili vanrednog stanja ima pravo na naknadu štete koja ne može biti manja od naknade koja pripada domaćem pravnom i fizičkom licu, u skladu sa zakonom.

Strani investitor ima pravo na naknadu štete koju mu nezakonitim ili nepravilnim radom pričini službeno lice ili državni organ, u skladu sa zakonom.

STRANI INVESTITOR MOŽE U CRNOJ GORI:

- osnovati privredno društvo (sam ili sa drugim ulagačima);
- osnovati dio stranog društva;
- sticati udjele i akcije u privrednom društvu;
- kupiti privredno društvo.

RJEŠAVANJE SPOROVA

Sporove koji nastanu po osnovu stranih investicija rješava nadležni sud u Crnoj Gori, ako odlukom o osnivanju, odnosno ugovorom o investiranju nije predviđeno rješavanje sporova od strane domaće ili strane arbitraže.

KONCESIJA JE PRAVO:

- korišćenja prirodnog bogatstva, dobra u opštoj upotrebi i drugog dobra od opšteg interesa koje je u državnoj svojini, ili obavljanja djelatnosti od javnog interesa, uz plaćanje koncesione naknade od strane koncesionara ili pružanje finansijske naknade ili druge podrške koncesionaru za ostvarivanje odgovarajućeg javnog interesa,

- finansiranja, istraživanja, projektovanja, izgradnje ili rekonstrukcije, korišćenja, održavanja, revitalizacije i predaje objekta, uređaja ili postrojenja, u ugovorenom roku, u svojini koncedenta, uključujući i druge slične oblike.

UGOVOR O KONCESIJI JE

ugovor zaključen na određeno vrijeme, u pisanom obliku, kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između koncedenta (Skupština, Vlada, lokalna samouprava, Glavni grad i Prijestonica) i koncesionara (domaće ili strano privredno društvo ili drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje je steklo pravo na koncesiju, konzorcijum ili drugi oblik poslovnog povezivanja koji međusobne odnose regulišu posebnim ugovorom)

PREDMET KONCESIJE, MOGU BITI:

- 1) istraživanje / eksploatacija, mineralnih sirovina;
- 2) korišćenje vodotoka i drugih voda..;
- 3) izgradnja ili rekonstrukcija, održavanje i korišćenje vodnih objekata;
- 4) korišćenje šuma;
- 5) korišćenje radio-frekvencija;
- 6) izgradnja hidromeliracionih sistema i vađenje materijala iz vodnog zemljišta;
- 7) izgradnja, održavanje i korišćenje ili rekonstrukcija, modernizacija, održavanje i korišćenje ili korišćenje puteva, pruga...
- 9) korišćenje obala rijeka i jezera;
- 10) izvođenje javno važećeg obrazovnog programa;
- 11) priređivanje lutrijskih igara na sreću i posebnih igara na sreću u kazinima;
- 12) izgradnja, održavanje i korišćenje sportsko-rekreacionih objekata, sportskih terena i prostora za sport, rekreaciju i kulturne aktivnosti;
- 13) izgradnja, održavanje i korišćenje objekata ili rekonstrukcija, modernizacija, održavanje i korišćenje postojećih objekata u područjima sa prirodno-ljekovitim svojstvima i drugim prirodnim vrijednostima.

ROK NA KOJI SE DAJE KONCESIJA

određuje se u zavisnosti od javnog interesa, predmeta koncesije, vremena potrebnog za povrat investicije i ostvarivanja primjerene dobiti po osnovu koncesione djelatnosti.

Ne može biti duži od 30 godina kada odluku o davanju koncesije donosi Vlada i opština, niti duži od 60 godina kada odluku o davanju koncesije donosi Skupština.

Rok trajanja koncesije može se produžiti nakon isteka prvobitno ugovorenog roka i to najduže za polovinu roka koji je propisan ugovorom o koncesiji.

Nadležnost za davanje koncesija

- Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije na kojem svojinska prava i ovlašćenja vrši Crna Gora donosi Vlada, odnosno Skupština.
- Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije na kojem svojinska prava i ovlašćenja vrši opština donosi opština.
- Odluku o davanju koncesije na predmetu koncesije iznad vrijednosti utvrđene zakonom, na predlog Vlade, nakon postupka sprovedenog u skladu sa ovim zakonom, donosi Skupština.
- Procjenu vrijednosti nepokrenosti koja je predmet koncesije vrši organ uprave nadležan za imovinu.

